

կի մէջ զօր. Բրոուտի անմիջական հսկողութեան տակ: Այդ առաջարկը գործնական է եւ ոչ քաղաքական: Երկաթուղիները դադարում են ամենասերտ կապակցութեան մէջ ելեւմտական հարցերի հետ, եւ Դաշնակիցները գործ չեն ունենայ Անդրկովկասի ելեւմտական գործերի հետ, քանի երկաթուղիների վիճակը բարելաուած չէ»:

ԺՈՐՏԱՆԻՍ. «Զօր. Բրոուտը եղաւ իմ մօտս, եւ մենք խօսեցինք նրա հետ այդ հարցի մասին: Ես սկզբունքով համաձայնուեցի Անդրկովկասեան բոլոր երկաթուղիների միացման խնդրին: Հարկաւոր է միայն մշակել մանրամասնութիւնները: Զօր. Բրոուտը սիրալոյսով կերպով խոստացաւ ներկայացնել ինձ իր կարծիքները մասնաւորապէս վրաց երկաթուղիների բարելաւման մասին: Ես արդէն առաջարկել եմ հազորդակցութեան նախարարին կազմել համապատասխան զեկուցում, բայց եթէ զօր. Բրոուտը ուզարկէ իր զեկուցումը, մենք կը լինինք խիստ երախտապարտ: Երկաթուղային անտեսութեան բարելաւման հարցում Վրաստանի կառավարութիւնը ինքն էլ չահազրկուած է»:

ԶՕՐ. ՈՒՅԿԿԵՐ. «Ես ուզում էի նախագրուչացնել ձեզ, որ զօր. Բրոուտի ծրագիրը կը լինի ամենից աւելի չեղօք մի ծրագիր եւ այդ պատճառով ամենից աւելի ընդունելի թէ Վրաստանի եւ թէ Հայաստանի ու Ազրբէջանի համար: Ես խիստ ցաւում եմ, որ պարտաւորուած եմ չօչափել այն հարցը, որը յիշուած է այստեղ: Ես ուզում եմ հարցնել Վրաստանի կառավարութեան, թէ ի՞նչ է նրա քաղաքականութիւնը Անդրխայի եւ Դաշնակիցների վերաբերմամբ: Ձեր առաջուան հարցին ես պատասխանում եմ ձեզ՝ հարցով: Իմ կարճատեւ բացակայութեան ընթացքին այստեղ ամէն բան փոխուել է: Վրաստանը կանգնած է անորոշութեան առջեւ, եւ նրա ղեկավարների քաղաքականութիւնից կախուած է ամէն ինչ: Դուք զիտէք Լոնտոնից ստացուած հեռագիրը: Այդ միակ հեռագիրն է՝ ուղղուած նորակազմ երկրասարգ պետութիւններին: Վրաստանը զնուած է ինքնուրոյնութեան ուղիով այնպիսի մի հզոր օժանդակութեամբ, որպիսին Մեծ-Բրիտանիան է, եւ ես չեմ ուզում, որ Վրաստանը նրա-

նից հրաժարուի: Ես դիւանագէտ չեմ, այլ պարզ գիտնոր եւ կ'առաջարկեմ պարզ սրտով պատասխանել ինձ մէկ հարցումի. արդե՞ք Վրաստանը անկեղծ կողմնակից է Անդրխայի»:

ԺՈՐՏԱՆԻՍ. «Ես կառավարութեան նախագահն եմ եւ նորից կրկնում եմ ձեզ, որ իմ ամբողջ գործունէութիւնը — պետ. ու հրապարակախօսական — ուղղուած է եղել Անդրխային եւ Ֆրանսային ի նպաստ: Կրկնում եմ, որ իմ համակրանքները չեն փոխուել ոչ պատերազմի ընթացքին, ոչ այժմ: Իսկ ինչ վերաբերում է արտաքին գործոց նախարարին, մեր արտաքին քաղաքականութեան ղեկավարին, նրա գործունէութիւնն ու հայեացքները, իբրեւ Դաշնակիցների ամենամոտեմտ կուսակցի, երբեք եւ ոչ ոքի կողմից չեն ծածկուել եւ ամենքին լաւ յայտնի են: Այնպէս որ այս հարցում չի կարող լինել եւ ոչ մի կասկած: Միայն, տեղի ունեցող դէպքերի կապակցութեամբ ժողովուրդը կարող էր կասկածել. ճի՞շդ է արդեօք մեր որդեգրած վարքագիծը եւ անվերապահ վստահութիւնը անդրխական բարձր հրամանատարութեան»:

ԳԵԳԵՉԿՈՐԻ. «Ձեր բանակցութեան միջոցին, զօրավար, ես խօսել եմ զօր. Բիչի հետ այն մասին, որ մենք, Վրաստանը, ամբողջապէս զնում ենք Անդրխայի հետ ամենասերտ միութիւն հաստատելու ճանապարհով: Ես ստում էի, թէ մենք սպասում ենք այդ միութեան գործնական հետեւանքներին, բայց վերջին հարցը՝ Կամաւորական բանակի յառաջխաղացումը խախտեց մեր վստահութիւնը»:

ԶՕՐ. ՈՒՅԿԿԵՐ. «Մի՞թէ այդ միութիւնը զնահատուած է միայն այն տեսակէտից, թէ որքան գործնականապէս պիտի օգնենք ձեզ»:

ԳԵԳԵՉԿՈՐԻ. «Ո՛չ, բայց մենք ունինք իրար կապող շահեր, օրինակ, ես խօսել եմ զօր. Բիչին ելեւմտական, պարենաւորման, արդիւնաբերական ու երկաթուղային հարցերի մասին: Ես հարցը դրի ուղիղ. մենք ինչի՞ վրայ կարող ենք յոյս զնել Անդրխայի կողմից»:

ԶՕՐ. ՈՒՅԿԿԵՐ. «Ես արդէն դարձրել եմ ձեր ուշադրութիւնը ձեր հանրապետութեան ելեւմտական վիճակի վրայ, բայց նա ամենասերտ կերպով կապուած է երկաթուղային գործի հետ, որովհետեւ Անդրխան չի կարող դրամ